

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
כ"ב אלול תש"פ 1341 (שנה כה')

נושא השבוע: לקראת ראש השנה

ההפטרה: "שוש אשיש" (ישעיה סא)

פרשת נצבים - וילך

**"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם ראשיכם
שבטיכם.... כל איש ישראל" (כט, ט)**

דרכו של עולם בשעה שמתעורר צורך לפעול ולעשות למען היהדות, לנהל מלחמת מצווה למען כבוד שמים, אומר כל אחד מה אני ומי אני? דבר זה ראוי שיטפלו בו הרבנים, האדמו"רים, עסקני הציבור המובהקים ולא אני האדם הפשוט, זוהי טעות לחשוב כך וגורמת לנזקים הרבה. כשהדבר נוגע "לפני ה' אלוהיכם" - שמדובר בכבוד שמים מן הצורך שיהיה "אתם נצבים כולכם" - הכל חייבים להתגייס לפעולה, "ראשי שבטיכם... כל איש ישראל" ולא יישמט אף אחד ויטיל המלאכה על שכמם הגדולים (מענינה של תורה) **"אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוהיך ומשם יקחך" (ל, ד)**

היה צריך הכתוב לומר "בקצה הארץ", וכי יכול אדם להיות בקצה השמים? אומר הבעש"ט זיע"א: ישראל אפילו בעשותם לפעמים מעשי עוול ואונאה בעניני עסק ומסחר, יש להם בכך גם כוונה כשרה כלשהיא, שכן רוצים הם להרוויח יותר ממון על מנת לתת צדקה, לשלם שכר לימוד עבור בניהם, לענג את השבת וכו'...

זוהי איפה כוונת הפסוק: "אם יהיה נדחך בקצה השמים" - אם בחטאך יש גם קצה מחשבה של איזו כוונה של לשם שמים אזי "משם יקבצך ה' אלוהיך" - מהניצוץ הקטן שבעבירה ישיבך השם יתברך, והיא אשר תצילך לבל תשקע בתהום החטא ותזכה להתעורר משם לתשובה, ולכן אל יאוש, שלא יאמר יהודי כמה חטאתי אין לי תקנה ח"ו, אדרבא יחפש את הניצוץ הקטן של לשם שמים וממנו יעלה מעלה מעלה (מענינה של תורה)

מעשה שהיה

גדול השלום

הם נישאו באושר לפני 17 שנה, שתי משפחות מצוינות מבוססות "ענבי הגפן בענבי הגפן" היחסים היו נפלאים, ללא קנאה ותחרות, רק פירגון ונתינה. מס' שנים עברו ולזוג אין ילדים, לאחר שבע שנות נישואין לפתע התעשר אחד הגיסים מכמה עסקאות והפך לגביר, הוא רכש וילה מפוארת ומכונית יוקרתית ונכנס להשקעות בקנה מידה עולמי שהוא מציע לבני משפחתו ולאנשים אחרים להשקיע כדי שיהיו גם הם מפירות ההשקעה, ואכן רבים השקיעו וראו רווחים יפים. הזוג צפה מהצד וראה את הצלחותיהם של אחרים ושמח בשבילם. בשלב מסוים ניגש אליהם הגביר-הגיס וביקש מהם לחתום עבורו ערבות להשקעה גדולה ומבטיחה והם שידעו את גודל עושרו חתמו ללא היסוס. ביום בהיר אחד נמלט הגיס עם משפחתו בהותירו אחריו חובות של מיליונים. כל הכספים שהשקיעו אצלו אנשים ממיטב כספם התנדף

העלון מוקדש לע"נ יוסף בן יונה חממה ז"ל שפקודת שנתו בשבת זו ת.נ.צ.ב.ה.

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעות קיץ * סוף זמן קיץ לשבוע הבעל"ט 8:51-8:52

כניסת שבת: 6:32 יציאת שבת: 7:22 יציאת ש"ס ר"ת: 8:07

והיו גם כאלה שאפילו לא היה להם במה להשקיע ומצאו את עצמם בעלי חובות בסכומים דמיוניים רק משום שחתמו על ערבות. ברגע אחד נוספה לזוג הנ"ל צרה נוספת והם הפכו לבעלי חוב. הדבר גרם להם לכעס נוראי, שמצאו עצמם נאבקים בנוסף לצרתם המעיקה בבתי משפט כנגד עיקולים ואיומים שיצר הגיס הנמלט בעוד הוא נמצא הרחק מהנושים, וכל זאת בתמורה לטובה שעשו עבורו מתוך טוב לב ותמימות.

כשהבינו שממנו לא תגיע העזרה, הם הודיעו לו שלא יסלחו לו לעולם על מה שעולל וניתקו אתו כל הקשר. מס' שנים חלפו ופרי בטן אין, רק תשלומים גבוהים לנושים של הגיס והתמודדויות משפטיות קשות. במהלך השנים היו ניסיונות לגרום לפיוס ביניהם אך הם נדחו בזעם ואף יצרו כעס כלפי אלו שניסו להשכין שלום. יום אחד הגיעה להתגורר בבניין מגוריהם משפחה שעשתה עליה באמריקה. הייתה זו משפחה מרובת ילדים, חמה מאד ועד מהרה נקשרו ביניהם קשרי ידידות הדוקים במיוחד. הזוג הצעיר שמר על הילדים הצעירים כשהיה צריך, הדבר היה מעין הקלה לשני הצדדים, לאלה הקלה מהעומס, ולאלה צחוק וקול משובה של מצהלות ילדים והם מצאו בקשר מעין נחמה. לאחר שנתיים התארסה הבת הבכורה של הזוג האמריקני עם בחור משיבת לייקווד, והוחלט כי הזוג יתגורר שם וגם החתונה תערך שם שכן כל הקרובים והידידים של שתי המשפחות היו מחו"ל. באופן טבעי הוזמנו גם בני הזוג לחתונה והם הוזמנו לשהות עמם בביתם שבחו"ל למשך שלושה שבועות. הם זכו לאירוח אישי והרגישו כמו בבית מלון 5 כוכבים, דאגו להם לאוכל, לטיולים ולכל מיני הפתעות שלא העלו על דעתם. בשלב מסוים התקשרה אימו של הבעל והתחילה לדבר על לבו שאולי אם הם כבר נמצאים באמריקה, אולי הוא יחשוב על אפשרות להתפייס עם אחותו וגיסו, "אמא אני לא רואה שום אפשרות כזו בכלל...להתפייס אחרי כל השנים הקשות הללו?" אמר לה, אך היא לא הרפתה והתחננה שינצל את ההזדמנות והם התפייסו ואמרה שהסכסוך הזה שובר את ליבה יותר מהחובות שהם בעצמם משלמים וזה יגרום לה כל כך הרבה נחת ובוודאי ייתן להם זכויות גדולות. היא שוחחה גם עם כלתה אך זו הסבירה לה כי לבקש מהם להתפייס כשהצד הפוגע לא מצא לנכון לבקש מהם מחילה, הם אינם יכולים להעלות על הדעת.

החמות בכתה ואמרה: "את צודקת, כלתי היקרה, אני מבקשת מכם דבר שהוא בפירוש גבורה אמיתית, שלא כדרך הטבע, אך אולי הקב"ה גם הוא ינהג אתכם שלא כדרך הטבע ויפקוד אתכם" וסיפרה לה את הסיפור על אישה בשם מרים גבאי שלא היו לה ילדים 10 שנים, היא באה לרבי שלמה זלמן אוירבאך וצוק"ל וביקשה ברכה לילדים, הוא אמר לה: "תעשי משהו שאת לא חייבת, והקב"ה ייתן לך משהו שהוא לא חייב". מיד לאחר ששמעה זאת החלה להתנדב ולעזור בבתי חולים ומיד נפקדה בכך. "תשמעי לי, אם תתגברו על התחושה המוצדקת שלכם ותעשו משהו שאתם לא חייבים לעשות, כמו להיפגש עמם ולהתפייס איתם, למרות חזיה בשנת הבאה אתם תעשו ברית". הכלה פרצה בבכי קורע לב ואכן לאחר יומיים בתיאום עם בני המשפחה האמריקנית והוריו ובכוחות נפש גדולים ועל טבעיים נפגשו שני הזוגות והתפייסו. הגיס והאחות ביקשו סליחה והסבירו כי אי הנעימות מנעה מהם לפנות אליהם, זה אמנם לא החזיר את שנות הסבל והחובות אך הקל עליהם באופן ניכר והתקווה פיעמה בהם שיזכו להיפקד. שבוע לאחר מכן הם חזרו לארץ, לשגרה ובדיוק 9 חודשים לאחר אותה נסיעה נולד להם בן זכר. קשה לתאר את ההתרגשות שאחזה בקרב המשתתפים בברית שבמהלכה נשא האב דברים מרגשים... צריך להיות עוורים כדי לא לראות את ישועת השם עימנו.... לאנשים יש משפחות גדולות והכל נראה מובן מאליו: מתחתנים, נולדים ילדים..... עד שזה מגיע למישהו מאיתנו, הקב"ה מעמיד אותנו בניסיונות, הקב"ה חיכה שנעשה משהו בשבילו,

כל מה שעשינו במשך השנים לא הספיק. ופה "רק" ויתרנו, ו"רק" קיימנו מצוות כיבוד הורים שזה הדבר החשוב ביותר וקיבלנו מיד את משאת נפשנו מבלי לחכות אפילו רגע אחד.. את הסיפור הזה אני מספר לזיכוי הרבים ואם הצלחנו לגרום לאנשים לעשות למען השלום דברים שעד עתה הם חשבו שאינם מסוגלים לעשות או לקרב בין אנשים ולבבות פרודים והיה זה שזכרנו".

(אנשים מספרים על עצמם-11 חיים ולדר)

הלכות ערב ראש השנה

פינת ההלכה

התרת נדרים

א. נוהגים לעשות "התרת נדרים ושבועות" הכללי בבית הכנסת בערב ראש השנה ובערב יום הכיפורים, כדי להינצל מעונש נדרים ושבועות שנדר ונשבע בכל ימות השנה (כה"ח סי' תקפ"א א' ס"ק כ"ט, ברכי יוסף סי' תקפ"א ס"ק כ"א, חז"ע ימים נוראים עמ' מז, תורת מועדים סי' ז ס"ז) [ההתרה כוללת הפרה של הנדרים והשבועות שנדר כל השנה וכן הודעה לבטל את הנדרים והשבועות שעתיד לנדור ולהישבע במשך שנה הבאה] (חז"ע ס"ז).

ב. מאחר והתרת הנדרים הכללית מצילה מהרבה נדרים ושבועות שנודר ונשבע במשך השנה, חובה קדושה שכל אחד ואחת ישתתפו בהתרה זו של ערב ראש השנה וערב יום כיפור (ז"ע.7) [מ"מ צריך לדעת שאין בזה היתר לזלזל בנדרים ושבועות ולסמוך שיש לנו ביטול מראש, שלא יתן פתח לאדם לנדור ולהישבע כרצונו, שתקנה זו נועדה להציל ולא להתיר לכתחילה].

אך נדרים שזוכר בפירוש שנדר צריך לזה התרה מיוחדת ויפנה לרב בעניין (תורת מועדים סי' ז ס"ז).

ג. טוב לעשות התרה זו הכללית לכתחילה בפני עשרה ועדיף שיהיו אנשים שמבינים את ההלכות שלומדים (חז"ע ימים נוראים עמ' מג) ואם אי אפשר אז בפני שלשה (ס"ז).

ד. צריך כל אדם להבין את נוסח התרת הנדרים הכללית הזו ולא כמו שחושבים עמי הארצות שזו אמירת תחינה ובקשה גרידא (כה"ח סי' תקפ"א ס"ק כ"ט, כל נדרי לגר"ז שטסמן פ"פ ס"ב).

ה. אישה שאינה יכולה להיות נוכחת בהתרת נדרים ושבועות תמנה את בעלה שיהיה שליח שלה להתרת נדרים זו (הליכות עולם לגר"צ אב"א שאול עמ' ג, שו"ת אור לאוין ח"ד פ"א ס"א, פסקי תשובות ס"ז) והבעל יכוון גם עבור אשתו [ובנוסח יוסיף "שתתירו לנו ולנפשותינו ולנשינו" או "שנדרנו ונשבענו אני ואשתי" וכי"ב] (כל נדרי לגר"ג שטסמן פ"עט ס"ז, הליכות עולם ס"ז).

ערב ראש השנה

א. אין אומרים וידוי ונפילת אפים בתפילת שחרית ומנחה בערב ראש השנה [יום שישי], אבל ב"סליחות" באשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (שו"ע סי' תקפ"א ס"ג) [קודם נץ החמה] (ילקו"י מועדים עמ' כ"א, חז"ע ימים נוראים עמ' מו) ובתפילת מנחה שלפני ערב רה"ש [יום חמישי] אומרים כרגיל (כה"ח ס"ק ע"ד).

ב. מעלת יום ערב ראש השנה גדולה מאוד, ויזהר בו ביותר שלא לאבד אפילו רגע אחד, וישתדל בו הן בלימוד תורה, הן בתפילה בכוונה, הן בקיום מצוות, הן בחשבון נפש, כי יש בכך יום זה לכפר על כל עוונותיו של כל השנה שהכל הולך אחר ה"חיתום" (ילקו"י ימים נוראים עמ' קכח-קכט).

ג. טוב לאפות חלות ולהפריש מהם "הפרשת חלה" כדי להוסיף זכויות ליום הדין (ילקו"י ס"ז עמ' קל"ב). מומלץ להכין את האוכל לסעודת ליל שני של ראש השנה לפני ראש השנה מאחר ושבית יוצאת מאוחר ורק אחרי צאת שבת אפשר להכין לצורך סעודה של ליל ראש שנה השני (ז"ע.7).

ד. יש נוהגים ללכת בערב ראש השנה לבית הקברות להשתטח ולהתפלל על קברות צדיקים ונותנים שם צדקה לעניים (סי' תקפ"א ב"ה"א ס"ד) ולא ישים מגמתו נגד המתים, אלא יבקש רחמים מהש"ת בזכות הצדיקים שוכני עפר (חז"ע עמ' נב-נג).

ה. טוב להרבות בצדקה לעניים [וכן לעמלי תורה (ילקו"י ימים נוראים עמ' קכו)] בערב ראש השנה (הרמ"א סי' תקפ"א ס"ד, כה"ח ס"ק לו) שהרי תשובה, תפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה (ילקו"י ס"ז).

ו. אין תוקעים בשופר בערב ראש השנה (יום שישי) (שו"ע ס"ג כה"ח ס"ק ע"ז) והרוצה לתקוע כדי לתרגל יעשה זאת בביתו בחדר סגור (משנ"צ ס"ק כ"ד).

ז. מנהג יפה להסתפר ולכבס בגדים ולגזוז ציפורנים בערב רה"ש (שו"ע ס"ד) וטוב להסתפר קודם חצות יום [12:34] [ב"ח נ"ב"ס ס"ג, כה"ח ס"ק פ]. ויש נוהגים לטבול במקווה טהרה בערב רה"ש ומנהג יפה הוא (בהרמ"א ס"ז) וטוב לא לפני שעה קודם חצות יום (משנ"צ ס"ק כו) ואם אינו יכול לטבול במקווה נכון שישפוך על גופו מעל 12.5 ליטר מים (משנ"צ ס"ק כו) ואפשר לעשות זאת גם ע"י מקלחת ואפילו גם ע"י מים חמים (ילקו"י עמ' כז ועמ' תמה).

ח. בהדלקת הנרות בערב ראש השנה האשה מברכת "ברוך... להדליק נר של שבת ויום טוב" (משנ"צ סי' רס"ג ס"ק כ"ד). ואם לא הזכירה בברכה "יום טוב" אין צריכה לחזור ולברך (ילקו"י ד"א עמ' קס"ז). נכון

שלא תברך "שהחיינו" בהדלקת הנרות שהרי יוצאת ב"שהחיינו" שבקידוש (ס).

ט. בליל הראשון של ראש השנה אומרים "קבלת שבת" כמו בכל שבת (תורת מועדים לגר"ד יוסף ימים נוראים סי' ג ס"ג) אבל אין אומרים "במה מדליקין" (הרמ"א סי' רע ס"ב).

י. נהגו לאכול בשני הלילות של ראש השנה מיני מאכלים [ה"סימנים"] לסימן טוב לכל ימות השנה (שו"ע סי' תקפ"ג ס"א). שהם: רוביא (לוביא), קרא (דלעת), כרתי (נקי מתולעים), סילקא, תמרים [לפתוח ולבדוק מתולעים], רימונים, תפוח בדבש, ראש כבש ["חלק בית יוסף" דווקא ואם אין ייקח של עוף, דג (תורת מועדים ס), או של בהמה "חלק בית יוסף" (כה"ח ס"ק כז) (שו"ע סס, תורת מועדים ס),

יא. יש נוהגים שלא לאכול מאכלים חמוצים אלא רק מתוקים לסימן טוב שתהיה כל השנה טובה ומתוקה (כה"ח סי' תקפ"ג ס"ק יח, משנ"ב ס"ק ה) ולעניין אכילת מאכלים חריפים יש נמנעים ומי שרגיל באכילתם בכל השנה יכול לאוכלם גם בראש השנה (ולקו"י ימים נוראים עמ' רח"ל ב"ש הרש"ל עובדיה יוסף).
יב. את הכרתי והסילקא (למי שלוקח תרד) אין לאכול אם אינם נקיים מתולעים, אך יאמר את ה"יהי רצון" מבלי לאוכלם, יש לפתוח ולבדוק את התמרים מתולעים לפני האכילה.

יזהר מאוד שלא לכווס ובפרט בראש השנה (אפילו בליבו) שאין זה סימן יפה לו (ב"ח פ' נזכים ס"ו).

יג. יש נוהגים לאכול את ה"סימנים" אחרי הקידוש קודם נטילת ידיים לסעודה, והנכון יותר לאוכלם בתוך הסעודה אחרי אכילת כזית פת של ברכת המוציא (תורת מועדים סי' ד ס"ה).

יד. * כשאוכל את ה"סימנים" בתוך הסעודה מברך רק על "העץ" ופוסט את כל העץ, אבל על "האדמה" לא יברך שהרי הפת פוטרם, מ"מ טוב להביא פרי אדמה שלא נפטר בפת כגון: בוטנים, אבטיח או מילון וכדו', ויברך "על האדמה" ויתכוון לפטור את כל "האדמה" שבסימנים (מועדים כהלכה סי' ו' ס"ד).

* כשאוכל את הסימנים לפני הסעודה מברך על "העץ" פעם אחת ופוסט את כל "העץ", ומברך על "האדמה" פעם אחת ופוסט את כל האדמה. ויזהר שלא יאכל כזית יחד מפירות שבעת המינים וכן לא כזית יחד משאר הפירות והירקות שאם יאכל שיעור יכנס לספק אם לברך ברכה אחרונה. ואם אכל שיעור בתוך חצי שעה לארוחה להלכה לא יברך ברכה אחרונה – ולכן כדי לצאת מכל ספיקות אלו יעשה את ה"סימנים" בתוך הסעודה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכח).

* לפני שמטבילים תפוח בדבש יש ליטול ידיים כדין דבר שטיבולו במשקה (עיין שו"ע סי' קנח) [דווקא כשאוכל את הסימנים לפני הסעודה].

* כשמברך "שהחיינו" על פרי חדש פוסט את כל הפירות שצריכים ברכת "שהחיינו" שלפניו (סס"ד), ולכן יביאם לאחר הקידוש שאם לא כן יפטור בברכת שהחיינו שבקידוש.

טו. כשצריך לברך על פרי "עץ" או "אדמה" [ע"פ האמור בסעיף הקודם]: מברך קודם ברכת הפרי וטועם מהפרי ואז אומר את ה"יהי רצון" ושוב טועם מהפרי, ואם אינו צריך לברך על הפרי אומר רק את ה"יהי רצון" וטועם מהפרי (הליכות עולם ח"ב עמ' רכח).

טז. רשאי כל אחד ואחד מבני הבית לברך ברכת הפרי וברכת "שהחיינו" לעצמו ואינו חייב לצאת ידי חובה בברכתו של בעל הבית [אפילו שענה "אמן" אחר ברכת בעל הבית] ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה אך יכולים כל בני הבית לשמוע הברכה וה"יהי רצון" מבעל הבית ולצאת ידי חובה (ולקו"י ימים נוראים עמ' רפט).

יז. העיקר בימי ראש השנה הוא לפשפש במעשיו ולבדוק במה עליו לשוב בתשובה וכל אדם שישב מעט במנוחה ויבחן עצמו היטב ימצא הרבה הלכות שעליו לתקן, וזוהי עבודת היום לקבל על עצמו לשפר דרכיו להבא ולחפש עצות וגדרים.

ניתן לקבל את העלון במייל כל שבוע ע"י שליחה בקשה חד פעמית למייל שמופיע בסוף העלון

תזכורות לערב ראש השנה (יום שישי) ☒ להכין שני נרות נשמה ליומיים [לצורך העברה מאש לאש] וצריך נרות של "26" ולא של "24" או נר של "48" [הטעם: כי שבת היא 25 שעות ולכן נר הראשון יגמר בשבת ולא יוכלו להדליק ממנו את השני במוצאי שבת] ☒ מי שמתכוון לבשל לא לשכוח לחבר שעון גז. ☒ למשתמשים בפלטה של שבת יש לחברה לחשמל ☒ אשה שמדליקה נרות רגילים, צריכה להכין נרות דבוקים בפמוטים לשני ימים לפני רה"ש לפי שאסור להדביק הנרות בפמוטים משום ממשק (משנ"ב סי' תקיד ס"ק יח) או אפשר להכין חתיכות נייר כסף וברה"ש כל פעם שצריך יכניסו את הנר לפמוט עם נייר כסף וכך יעמיד בלא צורך להדביק. המדליקה בשמן, יש להכין את "הפתילות" היינו להכניס את הפתילה בתוך השעם להכנת "הפתיל הצף" לפני יו"ט. ☒ בעלי מקרר דיגיטלי עם התקן שבת צריכים להעביר למצב של מעל "48 שעות" ולא הרגיל בכל שבת.
* מומלץ שגבאי בתי הכנסת יקבעו את מנוחה של יום הראשון של ראש השנה (שבת) בצהריים כדי שהקהל יוכלו לקיים סעודה שלישית קודם שעה עשירית [15:07] כדי שיוכלו לאכול את סעודת ליל שני של ראש השנה לתיאבון.